

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

PROFESSIONAL ORIENTATION OF EDUCATIONAL WORK AT A PEDAGOGICAL UNIVERSITY

У статті автор презентував досвід забезпечення професійної спрямованості виховної роботи у педагогічному університеті. Зокрема зазначено, що така робота відповідає цілям, визначеним у нормативно-правових актах і локальних документах, що регламентують організацію освітнього процесу у закладі вищої освіти. Професійна спрямованість виховної роботи з майбутніми педагогами передусім спрямована на формування свідомих громадян України, на забезпечення відповідних умов для самореалізації, виховання внутрішньої культури майбутніх учителів, здатних нести знання школярам і зорієнтованих на продуктивну й ефективну взаємодію з іншими. Студентоорієнтований підхід є визначальним, оскільки дає змогу реалізувати прогностичну функцію професійного кар'єрного розвитку майбутнього педагога. Зміна соціальних ролей і надання студентам пріоритетної ролі, як засвідчив досвід, підвищили внутрішню мотивацію до навчання і творчої активності, спонукають до особистої відповідальності за процес і результати навчання. Організаційні, змістові і управлінські аспекти виховної роботи забезпечують координатори виховної роботи на факультетах, куратори академічних груп. Щорічно на нарадах координаторів у лютому 2023 року було розглянуто плани виховної роботи на факультетах аналізується попередня робота і розробляються комплекти організаційно-методичних матеріалів для підтримки роботи кураторів факультетів із академічними групами, обговорюються і коригуються завдання виховної роботи з урахуванням воєнного стану України.

З огляду на воєнний стан кураторами академічних груп було організовано та проведено бесіди зі здобувачами з питань безпеки охорони здоров'я та життєдіяльності у період воєнного стану, надано інформацію про роботу Психологічної служби Університету (керівник – професор кафедри психологічної та педагогічної антропології І. Дорожко) у контексті надання психологічної підтримки здобувачам. До Психологічної служби мали та мають можливість звертатися як здобувачі, так і професорсько-викладацький склад щоб отримати необхідну психологічну допомогу.

Нові виклики вимагають акцентувати увагу на формування безпечного простору. Тому в цей складний період куратори академічних груп, координатори з виховної роботи активно підтримують студентів, власним прикладом демонструють системний характер і професійну спрямованість особистості. Також багато уваги приділяється реалізації завдань виховної роботи в медіоному просторі, соціальних мережах. Сучасний педагог має вдало використовувати потенціал цих комунікаційних платформ з виховною і просвітницькою метою. Так, постійно підтримується робота й регулярно оновлюється контент сторінок

факультетів Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди в соціальних мережах Facebook та Instagram, до цієї роботи долучається студентський актив, представники студентського самоврядування, творчих і наукових колективів.

Ключові слова: виховання, особистість, студент, майбутній педагог, педагогічний університет, куратор, координатор.

In the article, the author noted that the issue of academic integrity is the basis of legal education of student youth and other participants in the educational process. The declared topic is quite in demand and relevant, there is a lot of empirical material in public access. Therefore, the expediency of generalizing the practical experience of universities in this field is obvious.

The author focused on revealing the experience of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University regarding the organization of legal education in the direction of establishing the values of academic integrity.

The article states that purposeful educational work is an organic component of the entire educational process and research work at the university. The main emphasis in the legal education of student youth is placed on the formation of academic integrity. Because the quality of education, the high level of research work of specialists in all fields of science and technology depend on the specialist's ability to maintain academic integrity. The reputation of the educational institution, the quality of education also actualizes the need to develop permanent competencies of academic integrity at every stage of the educational process.

The article states that in order to achieve the goals of legal education, in addition to academic integrity, the curators of the academic groups of the faculties conducted a number of activities in the following forms: curatorial hours of communication, conversations with training elements, games, problem lectures, individual and group meetings, informational and explanatory online and live crime prevention activities.

The author states that the form and content of events are initiated by student self-government and curators of academic groups. Such work is aimed at creating an environment favorable for achieving the goals of legal education at the macro and micro levels. Academic integrity as a phenomenon accompanies all educational communication of applicants and teachers. Special attention is paid to work with first-year students.

The promising areas are the deployment of the legal education system with open monitoring, the presentation of current positive results on the official pages of the university's structural units, holding joint events at the level of partnership agreements on cooperation, improving the qualifications of teaching staff.

Key words: academic integrity, education, personality, legal education, professional orientation, pedagogical education, student, higher education.

УДК 378.06:37.04
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.1.17>

Борисенко Н.О.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри освітології
та інноваційної педагогіки,
проректор з навчально-виховної роботи
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Попри запроваджені військовий стан в Україні і щоденні загрози життю і безпеці громадян, неперервно відбуваються прогресивні зміни, спрямовані на досягнення запланованих Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки щодо «створення сучасної ефективної системи вищої освіти, яка задовольняє потреби громадян, економіки та суспільства, має гідну репутацію та є конкурентоспроможною на внутрішньому та світовому ринку освітніх послуг [8]. На офіційному сайті Міністерства освіти і науки України оприлюднено поточні результати реалізації цієї Стратегії у 2022–2023 навчальному році. Особливу увагу привертає відповідний звіт, зокрема щодо запровадження у 2022 році системи моніторингу професійних кваліфікацій та працевлаштування випускників закладів вищої освіти. Переконані, що професійна спрямованість освітнього процесу загалом у педагогічному університеті сприятиме найповнішій реалізації амбітних завдань «підготовки фахівців для задоволення потреб економіки у кваліфікованих фахівцях» [8]. Виховна робота у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди має виразну професійну спрямованість не лише в цільових і змістових аспектах. Багато уваги приділено діяльнісному і компетентнісному підходам в реалізації завдань освітніх програм через активне включення в освітній процес здобувачів, стейкхолдерів, інших зацікавлених в якості вищої педагогічної освіти осіб. Виховна робота в педагогічному університеті відповідає цілям, визначеним у нормативно-правових актах і локальних документах, що регламентують організацію освітнього процесу [7; 8; 9]. Професійна спрямованість виховної роботи з майбутніми педагогами передусім спрямована на формування свідомих громадян України, на забезпечення відповідних умов для самореалізації, виховання внутрішньої культури майбутніх учителів, здатних нести знання школярам і зорієнтованих на продуктивну й ефективну взаємодію з іншими [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор, в яких розглядають цю проблему і підходи її розв'язання. Проблема, актуалізована у назві цієї публікації, певною мірою презентована у відкритих наукових джерелах. Зокрема багато уваги різним напрямкам професійної підготовки педагогів присвячено публікації ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди Ю. Бойчука [1; 2; 3]. Власне досвід виховної роботи, висвітлення корисних практик її професійної спрямованості започатковано авторкою у низці публікацій [4; 5]. Через призму проблематики забезпечення якості освіти досвід виховної роботи у Харківському

національному педагогічному університеті представлено у розділі монографії В. Ворожбіт-Горбатюк [6]. Цікавий контекст міжуніверситетської співпраці у напрямі творення спільного простору презентовано І. Хижняк [10]. Разом з тим, динамічність досліджуваного конструкту передбачає вивчення зазначеної проблеми в динаміці і хронології.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення ключових напрямів професійної спрямованості виховної роботи у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. У Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди (далі – Університет) важливим компонентом фахової підготовки майбутніх педагогів є виховна робота. Вона спрямована на забезпечення гармонійного, цілісного розвитку особистості, формування у здобувачів різних рівнів освіти цінностей свідомого громадянина, професіонала, патріота, що актуалізовано місією і візією Університету [9]. Виховання студентів на основі національних традицій і культурно-історичного надбання Українського народу передбачає створення умов для прояву національної і громадянської ідентичності, активної громадянської позиції і усвідомленої відповідальності перед суспільством.

Відповідно до освітніх трансформаційних процесів, передбачених Стратегією, студент педагогічного університету – це цілісна, усебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення; патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, спроможний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя [8].

У Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди створено досить системно полікультурний виховний простір. З урахуванням здобутків кращих європейських і світових практик забезпечення якості освіти передбачено систему заходів, спрямованих на формування громадянських цінностей здобувачів вищої освіти, високого рівня вихованості викладачів і співробітників [9]. Навчальна, виховна, методична, наукова, інноваційна й інші види діяльності тісно пов'язані з виховною роботою, спрямованою на формування особистості засобами патріотичного, мультикультурного, художньо-естетичного, правового, економічного, екологічного виховання, зокрема утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності [9].

Серед пріоритетів виховання особистості фахівця є розвиток таких його якостей, як високий професіоналізм, активність, мобільність, почуття відповідальності, уміння працювати в команді, швидко орієнтуватися в життєвих і професійних ситуаціях, приймати самостійні рішення, розвивати культуру міжособистісного спілкування. Виховна робота в Університеті у 2023 календарному році організована відповідно до основних положень Конституції України, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», нормативних документів МОН України, Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, Стратегії національно-патріотичного виховання, наказів ХНПУ, факультетських планів виховної роботи та була спрямована на формування свідомих громадян України, на забезпечення відповідних умов для самореалізації студентів, виховання внутрішньої культури майбутніх учителів, здатних нести знання школярам і зорієнтованих на продуктивну й ефективну взаємодію з іншими. Усі планові заходи корелювалися із безпековими умовами діяльності Університету у період провадженого воєнного стану. Професійна спрямованість виховної роботи в реаліях українського сьогодення передбачає глибинну опору на потреби і наявні мотиви розвитку індивідуальної траєкторії студенті. Студентоцентризм став логічним наслідком зміни соціальних ролей і надання студентам апріорної ролі у вирішенні завдань фахової підготовки і академічного навчання. У період провадженого воєнного стану здобувачі усіх рівнів вищої освіти демонструють підвищення внутрішньої мотивації до навчання, прояви творчої активності, особистої відповідальності за навчання. Завдяки цьому в 2023 р. було сконцентровано зусилля на пошуку й використанні нових конструктивних для провадженого воєнного стану форм співпраці студентства, викладачів та адміністрації Університету.

Питому вагу в роботі зі студентською молоддю мають ціннісні орієнтири, що забезпечують підґрунтя професіоналізму випускників Університету, впливають на формування здорового способу життя; значну увагу було приділено профілактиці правопорушень; забезпеченню соціальних прав студентів-сиріт, інвалідів та ін. Такі ціннісні орієнтири виразно демонструються представниками адміністрації університету, професійна і громадянська ідентичність стала визначальною в популяризації цінностей Університету у медійному та відкритому інформаційному просторі. Багато уваги приділено створенню атмосфери доброзичливості, взаємоповаги, співробітництва; пропагуванню національної культури, духовності, етичної досконалості в аудиторних і позааудиторних комунікаціях, що слугує додатковим ресурсом психологічної, емоційної і моральної підтримки

здобувачів, працівників і випускників Університету. Проваджений воєнний стан і щоденні атаки держави-агресора потребує від усіх учасників освітнього процесу переосмислення зробленого. Затребуваним є розставлення акцентів на посиленні виховних аспектів дисциплін професійного спрямування, що спрямовані на формування нового українця, який діє на основі національних та європейських цінностей. Це стало визначальним в роботі координаторів з виховної роботи на факультетах Університету, відповідній нараді, що відбулася традиційно у лютому 2023 року. Попри складнощі воєнного стану збережено плановий характер виховної роботи і системна відкритість і підзвітність самоврядним органам координаторів виховної роботи і кураторів академічних груп. Проаналізовано результати виховної роботи у 2022 році й розроблено комплекти організаційно-методичних матеріалів для підтримки роботи кураторів факультетів із академічними групами у поточному році, обговорено та скориговано завдання виховної роботи з урахуванням воєнного стану і аксіоматичної потреби збереження безпечного і психологічно комфортного середовища освітнього процесу в Університеті. З огляду на воєнний стан кураторами академічних груп було організовано та проведено бесіди зі здобувачами щодо питань безпеки охорони здоров'я та життєдіяльності у період воєнного стану, надано інформацію про активну діяльність Психологічної служби Університету (керівник – професор кафедри психологічної та педагогічної антропології І. Дорожко) щодо надання психологічної підтримки здобувачам. До Психологічної служби можуть звертатися як здобувачі, так і професорсько-викладацький склад, аби отримати необхідну психологічну допомогу. Кураторами академічних груп було проведено цикл годин спілкування на загальні теми: «Безпека під час воєнного стану» та «Психологічна підтримка під час воєнного стану». Також на усіх факультетах відбувся просвітницький онлайн захід «Інформування про ризики, пов'язані з мінами та вибухонебезпечними залишками війни (ІНРМ) для дорослих», яку провів Бирін Олександр Андрійович – фахівець з інформування мінної небезпеки Данської ради у справах біженців (Danish Refugee Council) [9]. Здобувачі освіти з великим інтересом слухали фахівця з інформування мінної небезпеки та під час заходу мали можливість ставити гострі питання, на які одразу отримували ґрунтовні відповіді, адже онлайн захід проходив у форматі відкритого діалогу. 31.01.2023 для викладачів та студентів Університету відбулася онлайн зустріч зі співробітником Управління протидії кіберзлочинам у Харківській області – Максимом Сергійовичем Северіним, – яку було організовано за сприяння керівництва ХНПУ

імені Г.С. Сковороди. Під час зустрічі доповідач представив проєкт «MRIYA», що спрямований на співпрацю кіберполіції України та волонтерів у протидії російським окупантам у медіа-просторі. Учасники зустрічі дізналися роль «MRIYA» у протидії поширенню фейкових і проросійських інформаційних ресурсів. 29.06.2023 викладачі та студенти Університету на чолі з кураторами академічних груп відвідали онлайн-лекцію на тему «Ризики, що пов'язані з вибухонебезпечними предметами», яку провела представниця організації з розмінування Halo Trust Ukraine Євгенія Завада [9]. 15.11.2023 студенти Університету на чолі з кураторами академічних груп взяли участь в інформаційно-роз'яснювальному заході на тему «Дії під час повітряної тривоги, мінна безпека. Дії під час знаходження вибухонебезпечних предметів. Основні вимоги правил пожежної безпеки в побуті. Правила користування вогнегасниками». На конференцію було запрошено головного інспектора відділу запобігання надзвичайним ситуаціям по Київському району Харківської міської територіальної громади Харківського районного управління ГУ ДСНС України у Харківській області.

Зважаючи на нові виклики, викладачі, представники студентського самоврядування продовжувати системну роботу з формування безпечного простору. У цей складний період куратори академічних груп, координатори з виховної роботи активно підтримують студентів і їхні родини фактично 24/7. Систематично на всіх факультетах проводили кураторські години, бесіди, старостати тощо. Плановий характер і суворе дотримання періодичності усіх заходів вносить відчуття стабільності і є додатковим ресурсом переконання в поступальному русі вперед до позитивних результатів. Проваджений воєнний стан вніс корективи й окреслив професійно орієнтований напрям виховної роботи у медійному просторі. Так, постійно підтримується робота й регулярно оновлюється контент сторінок факультетів ХНПУ імені Г.С. Сковороди в соціальних мережах Facebook та Instagram. Багато уваги приділено системному інформуванню здобувачів і працівників про події в Україні і світі, значимим ресурсом підтримки слугує практика підтримки здобувачів установами і закладами – партнерами Університету як з України, так і із-за кордону. Знайомлячись і медійним контентом, беручи доцільну участь у творенні такого контенту, майбутні педагоги набувають не лише корисного досвіду розвитку критичного мислення і реалізації громадянської і професійної ідентичності, а передусім, вчать створювати інформаційний контент в сучасному інформаційному просторі із застосуванням трендів і інтерактивних засобів. Це є безумовною перевагою виховної

роботи у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди.

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи в цьому напрямку. Отже, викладена дає змогу підсумувати: у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди професійна спрямованість виховної роботи з майбутніми педагогами забезпечується системним і компетентнісним підходами в роботі. Плановість, відкритість і підзвітність суворо корелюється з реаліями провадженого воєнного стану і фактичним наближенням до зони ведення активних бойових дій. Здобувачі і працівники Університету об'єднують цінностями-сенсами, визначеними місією Університету. Спільна корпоративна відповідальність обумовила акцентування виховної роботи на питання безпеки поведінки під час провадженого воєнного стану, збереженні і підтримці психологічних ресурсів. Окремим масштабним процесом визначено формування доцільного інформаційного контенту у медійному просторі і соціальних мережах задля убезпечення від поширення фейків і негативного впливу деструктивних інформаційних потоків проросійського контенту.

Перспективною подальшого розроблення проблеми вбачаємо аналіз досвіду професійно спрямованої виховної роботи Харківського педагогічного університету імені Г.С. Сковороди в профорієнтаційній роботі в умовах провадженого воєнного стану.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бойчук Ю. Д., Науменко Н. В. Підготовка майбутніх учителів до формування духовного здоров'я молодших школярів: теор.-метод. аспекти : *монографія*. Харків, 2018. 127 с.
2. Inclusive Competence of Future Teachers: Theoretical and Methodical Aspects: training manual / Yu. Boychuk, O. M. Ionova, S. Ye. Luparenko. Kharkiv : H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, 2019. 53 p.
3. Бойчук Ю. Д., Таймасов Ю. С. Компетентнісна парадигма в сучасній вищій професійній освіті. *Новий Колегіум*. 2015. № 1 (79). С. 38–44.
4. Борисенко Н. Виховні стратегії: досвід Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. *Інноваційна педагогіка*. № 56. Т. 1. 2023. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.1.31>
5. Борисенко Н. Пріоритетні напрямки виховної роботи в ХНПУ імені Г.С.Сковороди. *Інноваційна педагогіка*. № 61. Т. 1. 2023. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.1.22>
6. Ворожбіт-Горбатюк В.В. Забезпечення якості освіти: досвід Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. *Педагогіка XXI століття: сучасний стан та тенденції розвитку*. Колективна монографія : у 2 ч. Ч. 1. Львів-Торунь, Ліра-Прес, 2021. С. 1–27. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-241-1-1>

7. Закон України Про вищу освіту. Документ 1556-VII, поточна редакція від 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

8. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. Опубліковано 15.04.2022. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/strategiya-rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-na-2022-2032-roki>

9. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Офіційний мережевий ресурс. (2023). URL: <http://hnpu.edu.ua/>

10. Хижняк І.А., Ворожбіт-Горбатюк В.В. Міжуніверситетські комунікаційні заходи як спосіб формування регіонального дослідницького середовища. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ, 2021. Вип. 14. Ч. 1. С. 5–18. <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/236444/234962>